

ZJAVENIE DUCHA SVÄTÉHO/ZOSLANIE DUCHA SVÄTÉHO

(Skutky apoštolov 2,1-4)

*

Keď prišiel deň Turíc (hebr. *Šavu'ot*; gr. *Pentekostés*), **boli všetci** (apoštoli) **vedno na tom istom mieste** (v Jeruzaleme). **Tu sa strhol hukot z neba, ako keď sa ženie prudký vietor, a naplnil celý dom, v ktorom boli. I zjavili sa im akoby ohnivé jazyky, ktoré sa rozdelili, a na každom z nich spočinul jeden. Všetkých naplnil Duch Svätý a začali hovoriť inými jazykmi** (gr. *glosais lalein* = hovoriť jazykmi), **ako im Duch dával hovoriť**.

Deň Turíc : gr. *Pentekostés*, hebr. *Šavu'ot* = sviatok Týždňov; päťdesiat dní po sviatku *Pesah* a ukrižovaní Krista, desať dní po nanebovstúpení Pána. **To isté miesto** : zrejme *cenaculum*, večeradlo na *Sióne, kde sa konala aj Posledná večera. **Naplnil Duch Svätý** : dar ducha Svätého apoštolom pri príležitosti sviatku *Šavu'ot/Turíc* zodpovedá textu Jána (20,19-20) a Pavlovho listu Efezským (4,7). **Začali hovoriť inými jazykmi** : zázrak hovorenia cudzími jazykmi = náboženský fenomén – glosolália (z gr. *glósa* = jazyk; *lalia* = hovorenie); nezrozumiteľné a neartikulované rozprávanie v extáze velebiace Boha; tu duchovný rozhovor a schopnosť nadšene hlásať najrôznejším ľuďom veľkosť Božích činov.

„Uprostred ohňa zostupujúceho z neba zaznel potom hlas, ktorý všetkých naplňoval úctivým strachom, lebo plameň sa zmenil v artikulované hlásky, ktoré načúvajúcí dôverne znali, takže to, čo, o čom sa hovorilo, bolo tak jasné, že sa ľudia domnievali, že skôr vidia ako počujú“ (židovský učenec Filón Alexandrijský, †40).

Námetom Zoslanie Ducha svätého končí *pašiový cyklus*, ktorý začal *Vjazdom do Jeruzalemu*. V stredovekom umení je námet prekvapivo vzácny, nakoľko tvorí podstatnú súčasť kresťanskej zvesti, zrodenej Cirkvi samej. V ranom stredoveku kompozíciám dominuje Kristus, z ktorého vychádza dvanásť lúčov a zostupuje na apoštolov. Na ich čele je zvyčajne sv.Peter, niekedy so sv.Pavlom (*iluminácia v *Perikopách Fridricha II., 1002-14; Reichenau).

Druhým, veľmi rozšíreným variantom kompozície, je Panna Mária, symbol Cirkvi a v istom zmysle duchovná matka apoštolov, obklopená sediacyimi učeníkmi, ktorí majú v rukách knihy či zvitky. Judáša Išariotského zastupuje apoštol Matej, ktorého zvolili losovaním (Skutky 1,15). Najbližšie k Panne Márii sa zvyčajne nachádzajú apoštoli Peter a Ján, občas apoštol Pavol. Niekedy je prítomná Mária Magdaléna a ostatné zbožné ženy. Skutky síce ich prítomnosť neuvádzajú, ale dá sa vyrozumiť z predošlého textu (1,14), kde sa píše, že ženy a apoštoli sa spoločne a vytrvalo modlili.

Panna Mária i učenici majú zvyčajne červené rúcho v súlade s liturgickou farbou sviatku Zoslania Ducha svätého (Rabulov *kódex, 586; Majster Vyšebrodského oltára, pred 1350). Nad Máriinou hlavou sa zvyčajne objavuje holubica Ducha svätého, z ktorej vyžarujú lúče svetla na všetkých apoštolov. Nad ich čelami drobné plamienky sa objavujú plamienky.

Symbolika Ducha Svätého je daná samotným evanjeliovým textom: Podľa Lukáša (3,22) je symbolom Ducha Svätého holubica, podľa Skutkov apoštolov (2,3)

ohnivé jazyky. Apoštoli dvíhajú v bázni a úžase hlavy a ich tváre vyjadrujú hlboké vzrušenie. Niekedy majú plamienky podobu akýchsi povrázok vychádzajúcich z jedného zdroja, z holubice Ducha svätého. V neskorom stredoveku holubicu nahrádza zobrazenie *Svätej Trojice*.

Existuje aj zvláštny variant Zjavenia Ducha svätého, ktorý je byzantskou výpožičkou a vyskytuje sa vo východnom umení aj v talianskej ranej renesancii. V spodnej časti výjavu pod nohami apoštolov je starý muž, ktorý drží dvanásť zvitkov (lat. rotuli). Muž stelesňuje kozmos alebo svetlo, zvitky znamenajú evanjelium v dvanástich jazykoch, alebo muž predstavuje proroka Joela.

Joela (3,1-5) citoval apoštol Peter v Liste Židom (2,28), ktorí pokladali dar jazykov za prejav opilstva: „...v posledných dňoch... zošlem Ducha Svätého na všetkých Pudi.“ Joelove slová sa niekedy objavujú ako latinský nápis „Effundam de Spiritu meo super omnem carnem“.

Pod apoštolmi niekedy vidieť dvanásť postáv, oblečených rôznym spôsobom. Predstavujú dvanásť národov celého sveta (paralela k dvanástim kmeňom Izraela), ktoré v úžase prizierajú zázraku v súlade s textom: „**Zišlo sa ich veľa a žasli, lebo každý z nich je počul rozprávať vlastnou rečou**“ (Skutky 2,6).

Originálnu symboliku Zoslania Ducha Svätého použil taliansky barokový architekt Francesco Borromini (†1667) pre kostol S.Ivo alla Sapienza. Kostolná veža symbolizuje Babylonskú vežu, dvanásť stĺpikov lucerny (valcovitá vežička nad kupolou) odkazuje na dvanásť apoštolov alebo dvanásť ohnivých plamienkov.

Približne v 5.storočí vznikla legenda, podľa ktorej sa ešte pred Turícami zhromaždili dvanásť apoštolov a spoločne formulovali poslanstvo, ktoré bolo určené pre svet. Každý z nich prispel svojím heslom k celku, ktorý bol zahrnutý do apostolicu, apoštolského vyznania viery. Vo výtvarnom umení sa legenda odráža v zobrazení radu dvanástich apoštolov na chrámových portáloch alebo na fasádach bretanských márníc s páskami s textom, ktoré sú jednotlivým apoštolom pripisované.

Starozákonné predobrazy Zoslania Ducha svätého: a) Mojžiš dostal dosky Desatora (Exodus 24,12-18). Mojžiš sprevádzaný Áronom a staršími vystúpili na horu Sinaj. Tam uvideli skrytého za oblakom boha Izraela (Duch svätý sa zjavuje v podobe holubice a ohnivých plameňov). Iba Mojžiš vystúpil až na samý vrchol hory a stretol sa s Bohom. Tlmočil požiadavky ľudu a potom zapísal všetko, čo mu Jahve prikázal (prijatie Zákona = ustanovenie Cirkvi). **b) Noe dostal od holubice olivovú ratolesť (Genezis 8,10-11).** Sto päťdesiat dní opadali vody potopy. Noemova archa doplávala k hore Ararat. Noe vypustil najprv krkavca a potom za sebou trikrát vypustil holubicu. Až tretia holubica, ktorú vypustil po siedmich dňoch (zjavenie Ducha Svätého - 4 x 7 dní + 1 - po zmŕtvychvstaní), priniesla olivovú ratolesť. Noe poznal, že nastala doba novej zmluvy (apoštoli zistili, že nastala doba evanjelia a Boh ich poveril jeho šírením). **c) Stavba babylonskej veže (Genezis 11,1).** Noemovi potomkovia sa dohodli, že postavia veľké mesto a v ňom obrovskú vežu, ktorá prenikne až na nebesá. Mala byť oslavou ich schopností. Boha rozhnevala ich pýcha a ukázal svoju moc. Zmiatol reč staviteľov (glosolália), takže sa nedohovorili a vežu nepostavili. Boh ich rozptýlil do sveta, aby podali svedectvo o jeho moci (apoštoli obdarení darom reči šíria evanjelium). **d) Eliášova obeta na hore Karmel (1Kráľov 18,25-45).** Baalovi proroci neobstáli v skúške a nedokázali presvedčiť svojho boha, aby zapálil oheň na svojom oltári. Potom prorok Eliáš

vykopal okolo Jahveho oltára hlbokú priekopu, prikázal poliať drevo, zápalnú obeť i oltár tromi vedrami vody. Potom poprosil svojho Boha, aby presvedčil zhromaždený ľud o svojej moci. Zrazu z neba začal padať oheň a zapálil oltár, obeť i vodu (na apoštolov zostupuje Duch Svätý v podobe ohnivých jazykov). Ľud uvidel zázrak, uveril, že Jahve je jediný Boh.

*

Turíce. Na začiatku kresťanských Turíc bol židovský sviatok **Šavu'ot**, sviatok Týždňov. Bol druhým zo židovských sviatkov spojených s púťou do Jeruzalemu, ako prikazuje Deuteronomium (16,16). Svoj názov (šavu'ot - týždne) dostal podľa toho, že sa slávil po siedmich týždňoch od sviatku **Pesah** (pozri kapitola *Posledná večera*). Pôvodne bol slávnosťou žatvy, čiže dožinkami, v ktorých sa obetovali prvotiny chleba upečeného z nového obilia; preto býva označovaný ako **Chag ha-kacir** - slávnosť žatvy prvotín alebo **Jom ha-bikurim** - deň prvotín.

Sviatok Šavu'ot mal aj svoje nábožensko-historické súvislosti. Pripomínal prijatie desiatich Božích prikázaní na hore *Sinaj a uzatvorenie zmluvy s Jahvem. Oslavoval sa ako pamiatka na záchranu Izraelitov z egyptského zajatia a nadobudnutú duchovnú slobodu.

Slávnosť sa formovala v priebehu stáročí. Na sviatok Týždňov sa nesmeli vykonávať služobné práce, konali sa zvláštne obrady a obety v jeruzalemskom chráme (Levitikus 23,17), na ktoré musel každý Izraelita prispieť osobitným darom. Kvetinová výzdoba v synagógach a príbytkoch mala pripomínať kvety pokrývajúce horu Sinaj v dobe, keď Jahve uzatváral Zmluvu s Mojžišom. Židia kládli na dlážku synagógy, ulíc i svojich príbytkov zelenú trávu, do okien dávali zelené kytice a na hlave nosili zelené vence.

Od 2.st.pr.Kr., keď moc nad *Judeou získali Gréci a po nich Rimania, začal sa sviatok Týždňov nazývať gréckym slovom **Pentekostés** (päťdesiaty deň // po Pesahu). Pre kresťanov bol sviatok Pentekostés slávnosťou, konanou na pamiatku zoslania Ducha Svätého (gr. **pneumatós parúsia**) na apoštolov. Na apoštolov zostúpil Duch Svätý a bolo zjavné, že dostali nový život, moc a požehnanie. Bola založená kresťanská cirkev a pôvodný židovský sviatok dostal celkom novú náplň, stal sa kresťanským sviatkom Zoslania Ducha Svätého, ktorým končí veľkonočné obdobie liturgického roka, a pamätným dňom založenia Cirkvi. Ako taký sa stal jedným z najdôležitejších cirkevných sviatkov. Najstaršie zmienky o ňom pochádzajú zo 4.storočia, niektorí bádatelia uvažujú o 2.polovine 3.storočia.

Slovenský ľudový názov Turíce má svoj názov v pohanských magických obradoch a sprivodoch, v ktorých vystupovala zamaskované figúra zvierat'a, turoňa. Aj český výraz letnice, čiže letné sviatky, pripomína predkresťanskú minulosť. V tomto období sa uctievali slovanskí bohovia Živa, Mokoš, Svantovít a slávila sa prvá úroda.

O poverách, zvykoch a symbolických obetách v deň Zostúpenia Ducha Svätého sa zmiňuje český kronikár Kosmas (†1125). Prezývka sviatku Rozálie/**Rosaria** zrejme vznikla zo zvyku zdobiť na svätodušnú nedeľu oltáre kvetinami, najmä ružami (lat. **rosaria** - ružové). Alebo ide o odkaz na antickú roľnícku slávnosť, ktorá bola poďakovaním za úrodu a pokojnú žatvu.

Na vzájomnú previazanosť starozákonných a novozákonných udalostí kládol dôraz už cirkevný otec Augustín z Hippo Regia (†430): „V deň sviatku Týždňov dostali Židia zákon písaný Božou rukou a v ten istý deň prišiel Duch Svätý.“ Podľa Augustína sa kresťania stali novým národom Zmluvy, uzatvorenej a spečatenej Kristovou obeťou. Dar Ducha Svätého zahájil misijnú činnosť cirkvi.

Východné i západné cirkvi sa na svätodušné sviatky od samého začiatku pozerali ako na vyvrcholenie veľkonočných osláv a súčasť veľkonočnej doby. Na Východe boli Turíce neskoršie spojené so sviatkom Najsvätejšej Trojice (pozri Christologický cyklus I.: *Svätá Trojica*). Na Západe od 4.storočia postupne prevládol zvyk sláviť Turíce a Veľkú noc oddelene.

Podobne ako veľkonočné a vianočné sviatky získali aj Turíce svoje prípravné a záverečné obdobie a vznikol celý niekoľkotýždňový svätodušný liturgický okruh. Ten zrušil II.Vatikánsky koncil (1962-65) a tým opäť obnovil spojenie Zmŕtvychvstania Krista a Zoslania Ducha Svätého do jedinej udalosti. Bohoslužba svätodušnej nedele v súčasnosti uzatvára veľkonočnú dobu a svätodušný pondelok je vnímaný ako dvojité záver veľkonočnej doby.

Pôvodne boli svätodušné sviatky dňom krstu pre tých, ktorí ho nemohli prijať počas veľkonočnej *vigílie (pozri kapitola *Ukladanie do hrobu*). V katolíckej cirkvi sa v tento deň dodnes udeľuje sviatosť birmovania. Zo starých čias zostala zachovaná popri červenej farbe liturgických rúch predovšetkým tzv.zlatá sekvencia, pieseň o pôsobení Ducha Svätého: „Svätý duch, zostup k nám“ (lat. **Veni, Sancte Spiritus**), ktorú zložil biskup Stephan Langton z Canternbury (†1228). Podľa pápeža Inocenta III. (†1216) symbolizuje červené počas svätodušných sviatkov ohnivé plamene, v podobe ktorých zostúpil na Ježišových učeníkov Duch Svätý.

V neskorom stredoveku bolo zvykom názorne predvádzať zoslanie Ducha Svätého (porovnaj Christologický cyklus I.: *Pašiové hry*): Kňaz tri razy zaspieval tzv.zlatú sekvenciu a potom bola z chrámovej klenby vypustená biela holubica alebo krdlik holubov, z vyvýšeného miesta sa zhadzovala zapálená slama (ohnivé jazyky) a rôzne druhy kvetov (radosť a mnohosť darov reči). Oltáre a interiér chrámu sa zdobil zelenými ratolesťami listnatých stromov, najčastejšie sa používali brezové a lipové. Vetvičkami sa zdobili okná a dvere príbytkov, aby sa v nich mohol usadiť Duch Svätý, ktorý priletí v podobe holubice. Verilo sa, že posvätené vetvičky ochránia dom a príbytok pred pohromami. Pokiaľ vetvičky zvädli či uschli pred sviatkom Božieho tela, sláveného 11 dní po svätodušnej nedeli, mal podľa povery niekto z rodiny zomrieť. Turična výzdoba sa objavovala v mestách, na uliciach a verejných priestranstvách ešte v 19.storočí. Bádania dávajú tento zvyk do súvislosti so starorímskymi oslavami na počesť Merkúrovej matky, bohyně Maje, alebo do súvislosti s oslavami sviatku Týždňov.

Veľmi bohaté turične zvyky sa zrodili v roľníckom prostredí, lebo pripadali na dôležité obdobie roľníckeho kalendára (máj-jún). Veľké množstvo magických praktík malo zaistiť úspešný priebeh prác, dostatok vlahy pre dozrievajúcu úrodu, ochranu pred živlami a škodcami. Mládenci v podvečer svätodušnej nedele zahánali zlé sily od ľudských príbytkov práskaním bičov.

Do predkresťanských čias spadala zvyk obchádzať na svätodušnú nedeľu polia, medze a hraničné kamene. Tejto rituálnej obchádzky sa zúčastnila aj mládež. Jej úlohou bolo zapamätať si polohu kameňov, prípadne opraviť značenia hraničných

pozemkov. Pri najvýznamnejších medzníkov dostávali chlapci bitku, aby si kamene lepšie zapamätali. V niektorých krajoch sa namiesto obchôdzky konali cirkevné procesie okolo hraníc pozemkov. Pastieri sa usilovali vyhnať dobytok na pastvu čím skôr, niekde dobytku zdobili rohy stuhami alebo kvetinovými vencami a zvieratá kropili vodou. Súčasťou svätodušnej nedele bola hostina, lebo plné stoly mali zaručiť hojnosť jedla a pitia po celý rok. Babky zelinkárky sa modlili a zariekali vodu v studničkách a studniach.

Oblúbenou zábavou bola voľba turíčného kráľa. Potom, čo cirkevné synody v 10.-11.storočí skrátili svätodušné sviatky, svätodušný pondelok, podobne ako pondelok veľkonočný, bol predovšetkým dňom ľudovej zábavy, ku ktorej patrila slávna voľba turíčného kráľa. Vyvinula sa zo stredovekých symbolických obetí turíčného kráľa. Cirkev sa najprv usilovala zvyk zakázať, ale napokon sa s ním zmierila.

V mnohých krajinách sa konali jazdy kráľov, niekde začínali už v nedeľu. Úlohy v hre o kráľovskej svadbe si rozdeľovala mládež sama. Niekedy sa turíčny kráľ, mládenec medzi 14-15 rokom, vyberal podľa svojich schopností a bez ohľadu na spoločenské postavenie a majetok rodiny. Výber sa riadil napríklad podľa toho, kto prvý vyhnať dobytok na pastvu, alebo komu sa podarilo zvesiť kvetinový veniec z vrcholu májky. Alebo bol zvolený za turíčného kráľa chlapec z najbohatšej rodiny, ktorá si túto výsadu kupovala bohatým pohostením. Sprievod mládencov oblečený do dobových kostýmov na čele s turíčnym kráľom obchádzal stavenia na svätodušný pondelok, spieval a koledoval. Výslužku si potom rozdelili alebo ju spoločne zjedli večer v krčme alebo v dome kráľových rodičov.

V našich krajoch na Slovácku mali sprievody s turíčnym kráľom podobu preslávených jász kráľov. Okrem kráľa mal v sprievode dôležité miesto zástavník, ktorý išiel na koni na čele kráľovskej družiny, ďalej vyslanci oznamujúci kráľov príchod a žiadajúci priateľské prijatie sprievodu, vyvolávač, pobočníci, telesná stráž, výbercovia s pokladnicou na dary, kňaz ap. Sprievod niekedy uzatvárala žartovná figúra oblečená v kožuchu obrátenom naruby. Hovorilo sa jej chvostík a išla na najstaršom a najškaredšom koni, aký v dedine bol. Sprievod kráľa bol rôzne poobliekaný, niekedy sa užíval kroj. Odev kráľa mohol byť biely alebo krojovaný, na hlave mal zlatú korunu alebo kvetinový veniec a v ruke paloš s červenými stuhami. V ústach mal turíčny kráľ ružu na znamenie, že na rozdiel od svojich druhov nesmel prehovoriť. Ak bol sprievod prepadnutý susednými konkurentmi, kráľ sa nesmel brániť, ale držal sa za svoju družinu. Slávnostne ustrojené boli aj kone, ktoré od hlavy po chvost zdobili stuhy. Sprievod s kráľom chodil po dedine koledovať a niekedy zachádzal aj do okolitých dedín. Vtedy dochádzalo ku stretom a súbojom s inou skupinou. Porazení prišli o kráľa a museli ho vyplatiť, najčastejšie sudom piva. Účastníci kráľovského sprievodu prednášali pred jednotlivými domami verše, spievali piesne alebo hrali jednoduché divadelné predstavenia. Zábava končila prenasledovaním prchajúceho kráľa, hodením niektorého člena družiny, zvaného žaba, leňoch alebo strašiak, do vody, alebo pretekmi na koňoch. Hoci vznik kráľovských jász nie je celkom jasný, najstaršie písomné správy pochádzajú už z roku 1272. Bádania sa domnievajú, že v niektorých krajinách bola podnetom historická udalosť, na Slovácku napríklad neúspešný útek uhorského kráľa Mateja Korvína (†1490) z obkľúčenia pri Vilemve, alebo legenda o úteku kráľa Václava IV. (†1419) z Bielej veže na Pražskom hrade, kde ho držala odbojná šľachta. Kráľ uprchol v prestrojení do ženských šiat, a aby ho stráž nespoznala po hlase, musel mlčať. Napriek tomu, že v časoch vlády Jozefa II. (1780-90) boli jazdy kráľov

zakázané, zvyk pretrval v niektorých oblastiach dodnes, na Slovácku vo Vlčnove a Uhorskom Hradišti (porovnaj kráľovskú jazdu - tzv. cabalgada de reyes v Španielsku v Christologickom cykle II.: *Klaňanie troch kráľov*).

Svoju kráľovskú slávnosť mali aj dievčatá. Dve z nich predstavujúce kráľa a kráľovnú chodili v slávnostných šatách v sprievode družičiek a spievali a koledovali. Jedna z dvorných dám nosila truhličku, kam sa dávala výslužka, najčastejšie potraviny a drobné peniaze. Iná niesla stuhami ozdobený stromček - májku, symbol mladosti a jari. Dievčatá vchádzali do izieb a pred zrakmi kráľovnej, hospodára a gazdinej tancovali popri všetkých štyroch stenách izby. Po skončení sprievodu sa kráľovničky schádzali v dome rodičov kráľovnej alebo v krčme a z koledy si vystrojili spoločnú hostinu.

V nemecky hovoriacich krajinách sa mládež na svätodušný pondelok zabávala tzv. spevom vodného vtáka (nem. Wassezvogelsingens). Najstaršie zmienky o ňom pochádzajú z Bavorska 17. storočia. V noci z nedele na pondelok spievali chlapi dievčatám pod oknami žartovné pesničky a nakoľko ich dievčatá oblievali vodou, hovorilo sa predspevákovi vodný vták. Na záver boli speváci odmenení výslužkou a po obchôdzke sa išli usušiť do krčmy a z darčkov usporiadali spoločnú hostinu.

V oblastiach, kde sa chovali kone, počas Turíc konali na pastvinách preteky na koňoch. Odmenou víťazovi bola zástavka alebo šatka od najkrajšieho dievčaťa. V českých a nemeckých mestách boli od 13. storočia rozšírené lukostrelecké preteky, tzv. strieľanie na vtáka. Na dlhú drevenú žrd' vztýčenú na námestí sa uväzoval vták, pôvodne živý, po neskoršie zastúpený terčom, na ktorého súťažiaci strieľali z kuše, luku alebo neskoršie z pušky. Víťaz získal za odmenu strieborný privesok v tvare vtáka. Zvyk sa udržal do 17. storočia.

*

Glosolália. Glosolália (z gr. *glósa* = jazyk; *lália* = hovorenie) je odborný biblický termín pre dar jazyka, ktorým Duch Svätý obdaroval príslušníkov prvotných kresťanských zborov. Pre cirkev je glosolália znakom vyššieho stupňa kresťanskej dokonalosti a má slúžiť iba na velebenie Boha.

S neartikulovanou rečou vo vytržení mysle sa stretávame v mnohých náboženstvách. Atmosféra môže byť natoľko extatická, že ľudia, ktorí jej prepadnú, vydávajú zo seba len hlásky vyjadrujúce uchvátenie a hovoria slovami, ktorým okolostojaci nerozumejú. Ak k takému náboženskému javu dôjde medzi kresťanmi, hovorí sa o extatickej modlitbe, na rozdiel od zrozumiteľnej modlitby.

Apoštol Pavol, ktorý oceňoval dar prorokovať (schopnosť ovplyvňovať myslenie ľudí) vo svojom Prvom liste Korintským (14) sa glosoláliou kriticky zaoberal, hoci ju neodsudzoval ani nepopieral, ale vyvodzoval z nej praktické dôsledky: **„Kto hovorí jazykmi, nehovorí k ľudom, ale k Bohu; nerozumie mu nik, pod vplyvom Ducha hovorí tajomstvá. Ale kto prorokuje, hovorí k ľudom na budovanie, povzbudenie a potešenie. Kto hovorí jazykmi, buduje seba samého, ale kto prorokuje, buduje Cirkev...preto ten, kto hovorí jazykmi, nech sa modlí, aby vedel aj vysvetľovať. Lebo ak sa modlím darom jazykov, modlí sa môj duch, ale moja myseľ ostáva bez úžitku...Ďakujem Bohu, že hovorím jazykmi viac ako vy všetci; ale na zhromaždení chcem radšej povedať päť zrozumiteľných slov, aby som iných poučil, než desaťtisíc slov darom jazyka.“**

Apoštol Lukáš, ktorému sa prisudzuje autorstvo Skutkov apoštolských, vníma dar hovoriť jazykmi ako nadšené hlásanie veľkých Božích skutkov a schopnosť neobmedzene šíriť evanjelium po celom svete. Príbeh chce podložiť univerzálnosť a Boží pôvod apoštolského učenia. Tomu zodpovedajú ďalšie verše: „**V Jeruzaleme boli Židia, nábožní ľudia zo všetkých národov, čo sú pod nebom. Keď sa teda strhol tento hukot, mnoho ich sa zbehlo a boli zmätení, lebo každý ich (učenikov) chcel počuť svojím jazykom. I strpli a udivení vraveli: „Nie sú títo všetci, čo tu hovoria Galilejčania? A ako to, že ich každý z nás počuje vo vlastnom jazyku, v ktorom sme sa narodili?“**

Na učenie apoštola Pavla nadviazalo na počiatku 20.storočia v USA turične hnutie, ktorého stúpenci zdôrazňujú prijatie Ducha Svätého v živote každého veriaceho ako zvláštnu charizmatickú skúsenosť, spojenú zvyčajne s glosáliou, prorokovaním alebo zázračným uzdravením. Turičníci sú presvedčení, že Duch Svätý môže naplniť každého veriaceho. Zakladateľom hnutia bol metodistický pastor Charles F.Parham a černošský kazateľ William J.Seymour.

*

Duch. Duch bol v starozákonnej hebrejčine vyjadrený slovom **ruah** a novozákonnej gréčtine slovom **pneuma**. Ide o biblický pojem, ktorý má v teológii kľúčový význam. V priebehu vývoja sa tento pojem vyvíjal a nadobudol rôznorodý význam.

V najstaršom hebrejskom myslení mal pojem duch významy ako vietor, dych človeka alebo neviditeľná a nadprirodzená moc. V týchto významoch sa vyskytuje aj v mýtoch všetkých prírodných národov. Približne v 1.tis.pr.Kr. (Genezis 1,2) nadobúda pojem duch užší, náboženský obsah. Je chápaný ako zjavenie Boha (nie jeho zosobnenie). Podľa Biblie Duch Boží oživil všetko v akte stvorenia. Duch je nositeľom života, je darovaný Bohom a zmocňoval sa prorokov, aby hovorili a konali v mene Boha. Na konci času obnoví všetok život a telá a duše zomrelých pozdvihne zo smrti k novému životu (pozri Apokalyptický cyklus: *Zmŕtvychvstanie*).

Sakralizácia pojmu ruah sa po roku 70 rozšírila do celej hebrejskej *talmudskej literatúry. Prostredníctvom gréckych a latinských prekladov biblických textov prenikol pojem duch aj do kresťanských spisov. V nich označuje nadprirodzenú a posvätnú podstatu Boha.

V kresťanskej teológii má pojem duch viac významov. Označuje: 1. inteligentnú a nemateriálnu časť človeka spojenú počas života s telom, ktorá sa po smrti oddelí (v takomto poňatí býva duch stotožňovaný s dušou). 2. Bytie, ktoré je nadľudské, neobmedzené časom, priestorom a telesnosťou (v tomto význame býva stotožňovaný duch s Bohom). 3. Duchovnú bytosť, ktorá môže byť nositeľom dobra (anjel) alebo zla (padlý anjel, démon, nečistý duch, diabol). 4. Tretiu Božiu osobu, Ducha Svätého.

*

Päťdesiatka. Slávnosť zjavenia Ducha Svätého na päťdesiaty deň po sviatku Zmŕtvychvstania Krista, je podľa bádateľov spojená s pradávnou symbolikou čísla 50. Tá hrala významnú úlohu v každodennom živote helenisticko-hebrejského sveta.

V antike bola päťdesiatka číslom bohatstva a plnosti. Päťdesiat hláv mali Hekatocheirovia, synovia bohyně Gaie a Urana. Grécky boh morí Nereus mal

päťdesiat dcér nereíd. Päťdesiat detí mala bohyňa mesiaca Selené. Kráľ Argu Danaos mal päťdesiat dcér danaíd a jeho brat, egyptský kráľ Aigyptos, mal päťdesiat synov, rovnako ako trojský kráľ Priamos. Päťdesiat bolo Argonautov, účastníkov výpravy do Kolchidy za zlatým rúnom...

V antike boli muži po zavŕšení päťdesiatky pokladaní za tých, ktorých opúšťala mužnosť a stáli na prahu staroby. V Rímskej ríši boli všetci päťdesiatnici oslobodení od vojenskej služby. Filozofi vnímali päťdesiatku ako zosobnenie pokoja a vyrovnanosti. Mužom sa dostávalo múdrosti, ich vášne nahradili životné skúsenosti, oduševnenosť a nezaujaté rozhodovanie.

Starí Izraeliti považovali za významný nielen päťdesiaty rok života človeka, ale aj časový úsek v rámci prírodného cyklu. Levitikus (23,15; 25,11-12) prikazoval každý 50.deň konať novú slávnosť a každý 50.rok v prírode a spoločnosti premeniť mimoriadnou slávnosťou na milostivé leto, hebr. **jóbel** (pozri Apokalyptický cyklus: *Hrozna hnevu*). Výraz jóbel pôvodne označoval barana, potom baraní roh, ktorého zvukom bolo milostivé leto vyhlasované (od hebrejského výrazu **jóbel** je odvodené latinské **iubilaeum** = radostné výročie a z neho naše jubileum). Zvuk rohu ako výraz Božej milosti mal prejsť celou krajinou.

Leto milostivé jóbel bolo rokom slobody **derór** (z *akkad. durraru - zbavenie bremena) vyhlasovanej *mezopotámskymi kráľmi. Každého päťdesiateho roku sa mali napraviť pomery a vzťahy všetkých príslušníkov v Izraeli. Celá krajina bola opätovne zasvätená bohu Jahve, jedinému vlastníkovi zeme, ktorý ju rozdelil medzi jednotlivé pokolenia, rody a rodiny. Dedičstvo pochádzajúce od Boha, v priebehu rokov porušované ľuďmi, sa vracalo k pôvodnému majiteľovi. Celá zem mala odpočívať a sláviť Boha. Nesmeli sa zberať ani samorodé rastliny, Exodus (16,16) povolil zberať iba plody pre okamžitú spotrebu. Ľudia mali rozjímať a hľadať mier s druhými i so sebou samými.

V päťdesiatke končila Izraelitom povinnosť vykonávať službu v stane stretávania sa (pozri Christologický cyklus II.: *Ježiš medzi zákonníkmi*), kde plnili úlohu ochrancov posvätných nádob. Boli odpustené dlžoby, otroci boli prepustení na slobodu a mala sa napraviť každá nespravodlivosť v rozdelení majetku. Žiadny Izraelita nesmel byť pri kúpe a predaji poškodený, nehnuteľný majetok nemohol byť kúpený ani predaný. Povolený bol iba taký obchod, ktorý zabezpečil zisk nevyhnutný do budúceho milostivého leta. Príkazy mali zaistiť ohľaduplnosť k bližným, k príslušníkom vlastného ľudu (**'amít**). Hoci sa milostivé leto zrejme často nedodržiavalo, hralo významnú úlohu v predstavách *eschatologickej budúcnosti.

Symboliku päťdesiatky v kresťanskom kulte rozpracoval cirkevný otec Augustín z Hippo Regia (†430), pre ktorého mal päťdesiaty deň po Vzkriesení tajomný význam. Bol symbolom mieru a pokoja, preto sa na sviatok Zoslania Ducha Svätého nedržal pôst, človek sa modlil postojácky, aby si pripomenul vzkriesenie Krista, spievalo sa Aleluja (pozri Christologický cyklus II.: *Vjazd do Jeruzalemu*), čo naznačovalo, že budúca činnosť v nebi spočívala v chvále Boha. Kresťanstvo sa pozeralo na Turíce z pohľadu tradície hebrejského milostivého roka: Zoslanie Ducha svätého naznačovalo, že starý svet nespravodlivosti a neslobody bude porazený.